

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора
Гудзь Олени Євгенівни

на дисертаційну роботу Шевчук Олени Анатоліївни
на тему: «Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку
машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Актуальність обраної теми

Визначення детермінант і закономірностей розвитку ринку та окремих його суб'єктів є однією з ключових проблем сучасної економічної науки. Глобальні та регіональні зміни визначають потребу трансформації механізмів розвитку машинобудівних підприємств, зміщують їх цілепокладання від максимізації прибутків до пошуку довгострокових стратегій стійкого економічного функціонування.

Одним із пріоритетних механізмів економічного розвитку машинобудівних підприємств як економічних суб'єктів, в умовах одночасної вимоги забезпечення їх стійкості, з одного боку, та адаптивності, з іншого, є бізнес-лідерство, першопричиною якого є конкурентні переваги в економічній, технічній та організаційній сферах діяльності у зв'язку з можливістю та здатністю розпоряджатися наявними ресурсами більш ефективно.

Аналіз еволюційних процесів наукового пізнання джерел конкурентних переваг показує, що найважливішим фактором стійкого розвитку виступає людський капітал, який забезпечує відтворення двох основних функцій підприємства – розвиток (створення конкурентних переваг) та реалізацію цілей (бізнес-лідерство) через інтелектуалізацію діяльності. У той же самий час, особливі характеристики машинобудівних підприємств (специфічні контрактні відносини, низька стратегічна гнучкість, конкуренція за рахунок техніки та технологій та ін.) є причиною того, що на відміну від інших типів підприємств забезпечення стійкості економічного розвитку на засадах бізнес-лідерства для них має особливе значення.

У науковій економічній літературі науково-теоретична парадигма забезпечення стійкості економічного розвитку на засадах бізнес-лідерства лише

починає формуватися і не розв'язала всіх проблем, пов'язаних з теоретичним та методологічним забезпеченням, науковим обґрунтуванням основоположних принципів та механізмів імплементації зазначених процесів.

Відповідно, актуалізується потреба подальшого дослідження питань забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства шляхом розвитку теоретичних основ та розроблення нових методологічних підходів та методичного інструментарію, що обумовлює вибір теми дисертаційної роботи, визначення її мети та завдань.

Отже, постановка економічної проблеми в обраному об'єкті дослідження та новизна авторських підходів до її вирішення обумовлюють актуальність дисертаційної роботи, що визначається:

- по-перше, відсутністю узагальнених наукових розробок, які б дозволяли комплексно вирішувати проблемні питання забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства на єдиній діалектичній основі, сформованій завдяки адекватному поєднанню теоретичних досягнень сучасної економічної науки з економіко-математичним інструментарієм реалізації поставлених завдань;

- по-друге, недостатньою сформованістю науково-методологічного підходу та методичного інструментарію забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства;

- по-третє, необхідністю адаптації теоретичних, методологічних та методичних розробок щодо формування забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства з урахуванням галузевої специфіки та ресурсного забезпечення їх функціонування.

Додатковим свідченням актуальності теми дисертаційного дослідження Шевчук О. А. є те, що вона виконувалася відповідно до плану науково-дослідної роботи факультету менеджменту та маркетингу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за наступними темами: «Дослідження напрямів формування промислового потенціалу в трансформаційній економіці» (номер державної реєстрації 010U001810), де автором досліджено теоретичні підходи до економічного розвитку підприємств та визначено роль людського капіталу у забезпеченні стійкого економічного розвитку підприємств; «Розроблення концепцій розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу промислового комплексу України» (номер державної реєстрації 011U000619), у межах якої охарактеризовані стратегічні вектори розвитку вітчизняних промислових підприємств та сформульовано концепцію забезпечення стійкості економічного

розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства; «Глобальна парадигма формування промислового потенціалу: імперативи становлення та розвитку» (номер державної реєстрації 0110U000620), де автором визначено імперативи розвитку підприємств машинобудування в умовах переходу до економіки знань та обґрунтовано методологічні засади становлення бізнес-лідерства машинобудівних підприємств на ринку; «Концептуальні засади управління людським потенціалом в умовах трансформаційних змін» (номер державної реєстрації №0116U005836), де автором обґрунтовано системний підхід до управління людським капіталом та розроблено методичний інструментарій визначення масштабів впливу людського капіталу на імідж машинобудівних підприємств.

Підсумовуючи вищезазначене слід констатувати, що тема дисертаційного дослідження О.А. Шевчук, метою якого є розроблення теоретико-методологічних, методичних положень і практичних рекомендацій щодо забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства в умовах трансформаційних перетворень до економіки знань виконана на актуальну для української економіки тему і відповідає потребам сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації

Основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Шевчук О. А. є логічними та послідовними, мають достатнє теоретичне, методологічне, методичне та практичне підґрунтя. Дисертаційна робота містить чітко визначену мету і логічно корелюючи завдання, об'єкт та предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт, теоретико-методологічна база, методичне забезпечення та проведені дослідження відповідають завданням розв'язання поставленої наукової проблеми.

Автор дисертації має високий рівень наукової компетентності, що пояснюється послідовною структурою побудови дисертаційного дослідження, всеохоплюючим характером вирішення поставленої проблеми та змістом самої роботи. Всі розділи дисертації є логічно структурованими, ієрархічно підпорядкованими та взаємопов'язаними, що забезпечило завершеність наукового дослідження.

Наукові положення, висновки і рекомендації викладені дисертантом мають належний ступінь наукової обґрунтованості, що уможливлено системним узагальненням і ґрунтовним аналізом наукового доробку з проблем стійкого

економічного розвитку, конкурентоспроможності, бізнес-лідерства, людського капіталу та специфічним фокусом дослідження – забезпечення стійкого економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства у перебігу логічного зв'язку між людським капіталом, інтелектуалізацією діяльності та його позицією на ринку.

Про ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи свідчить використання широкого кола загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що забезпечили системність викладення результатів дослідження та логіку авторської ідеї забезпечення стійкого розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства, серед яких, варто наголосити на використанні діалектичного методу наукового пізнання, відповідності, об'єктивності причинності, послідовності (для обґрунтування концепції стійкого економічного розвитку на засадах бізнес-лідерства і формування її методологічної основи); структурного та системного аналізу, причинності, раціональності, ієрархічності, організаційної архітектоніки, самоорганізації та зворотного зв'язку (для дослідження внутрішніх факторів забезпечення стійкості розвитку); декомпозиції, структурно-логічного, економічного аналізу, економіко-статистичного методу, експертної оцінки, математичного моделювання, факторного, таксономічного аналізу, вартісної та інтегральної оцінки (для розроблення методичного інструментарію формалізації концепції).

Використання у дисертаційній роботі офіційних статистичних даних Державної служби статистики України, Європейського статистичного бюро, Організації економічного співробітництва і розвитку, Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України, аналітичної та фінансової звітності машинобудівних підприємств, законодавчих та нормативних актів України, а також широкого кола літературних джерел свідчить про достатній рівень обґрунтованості та достовірності отриманих результатів.

Дисертація відзначається цікавим підходом до реалізації мети дослідження, логічністю, науковою обґрунтованістю, достовірністю та аргументованістю отриманих результатів. Усі висновки та пропозиції теоретично обґрунтовані і доведені до високого рівня деталізації, які придатні для впровадження у практичну діяльність та у навчальний процес і відображають як результати дослідження, так і наукову позицію автора.

Отримані результати у повній мірі висвітлено у наукових публікаціях здобувача, у тому числі 4 монографіях (з них: 3 одноосібних) та 34 фахових наукових виданнях (з них: 3 статті у журналах Scopus), оприлюднено на 16

науково-практичних конференціях. Вони також знайшли застосування у діяльності підприємств, організацій, навчально-наукових установ, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

Тому є всі підстави підтвердити високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертації О.А. Шевчук.

Структура дисертаційної роботи та зміст її основних положень

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Шевчук О.А., дає підставу зробити висновок, що роботу виконано на високому науковому рівні. Представлений рукопис складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 490 сторінок, що містить 35 таблиць та 30 рисунків, 22 додатки, що займають 51 сторінки. Основний зміст роботи викладено на 382 сторінках. Робота логічно побудована, структурована та являє собою завершену наукову працю. Анотація та вступ до дисертації містять всі необхідні елементи, включно з науковою новизною, практичним значенням та засвідченням особистого внеску здобувача.

У першому розділі роботи «Науково-теоретичні основи забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства» вирішено ряд поставлених відповідно меті завдань. Зокрема, розкрито сутність концептуальних положень економічного розвитку виробничо-господарських систем з адаптаційним обґрунтуванням до сучасних умов господарювання та концептуальних напрямів розвитку теорії організації, де з-поміж іншого розглянуто неокласичний та інституціональний підходи до поведінки економічного агенту в умовах обмеженості та рідкості ресурсів (підрозділ 1.1, с. 38–40), в рамках еволюційного підходу розглянуто модель розвитку підприємства на ринку з позиції Марківського процесу (підрозділ 1.1, с. 48–49), обґрунтована потреба застосування системного підходу до дослідження внутрішньої структури та поведінки підприємства на ринку (підрозділ 1.1, с. 51–54); проаналізовано та синтезовано ключові теоретико-методологічні основи забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства з позиції загальної теорії систем (підрозділ 1.2, с. 55–78), де автором запропоновано до використання уніфіковане дефініційне визначення поняття «бізнес-лідерство» (підрозділ 1.2, с. 59), охарактеризовано підприємство з позиції системного підходу (підрозділ 1.2, с. 60–68), проілюстровано нелінійна залежність імперативів розвитку підприємств (рис.1.1) та зміни рівня стійкості розвитку підприємства у часі (рис. 1.2); надано авторське визначення дефініції «стійкість

економічного розвитку» (с. 74), визначено основні складові, що лежать в основі забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства (підрозділ 1.2, с. 78); розглянуто концептуальні засади забезпечення економічної стійкості підприємств у контексті положень теорії людського капіталу (підрозділ 1.3. с. 78–91), на основі чого визначено ключові моменти визначення цілей розвитку підприємства (підрозділ 1.3, с. 90).

У другому розділі «Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства» обґрунтовано потребу забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства за рахунок ефективного управління людським капіталом та інтелектуалізації діяльності (підрозділ 2.1, с. 102-103), визначено переваги становлення бізнес-лідерства підприємств на ринку (підрозділ 2.1, с. 105–106), визначено структурні компоненти методології забезпечення стійкості розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства (підрозділ 2.1, с. 105-124), представлено бізнес-процес забезпечення стійкості економічного розвитку підприємства (рис. 2.1), визначено механізм забезпечення стійкості розвитку підприємства на основі бізнес-лідерства (рис. 2.2), охарактеризовано потребу застосування інституціональних теорій до концепції забезпечення стійкості економічного розвитку підприємства на засадах бізнес-лідерства (підрозділ 2.2, с. 96–128), розвинуто наукові уявлення про організаційну архітектуру та уточнено її визначення (підрозділ 2.3, с. 166), визначено та охарактеризовано основні підсистеми, що забезпечують процеси забезпечення стійкості розвитку на засадах бізнес-лідерства підприємств на ринку (підрозділ 2.3, с. 172–176).

Сформований автором у перших двох розділах теоретично-концептуальний базис і теоретико-методологічні положення визначили фокус і підхід до аналітичної частини роботи – використання декомпозиційно-ретроспективного підходу до виявлення і аналізу існуючих і нових закономірностей господарювання машинобудівних підприємств України з точки зору забезпечення їхнього стійкого розвитку.

У третьому розділі «Індикативна діагностика економічного розвитку машинобудівних підприємств України» проведено оцінювання впливу макроекономічних факторів на стійкість економічного розвитку машинобудівних підприємств (підрозділ 3.1, с. 183–203); досліджено індикатори економічного розвитку машинобудування в Україні (підрозділ 3.2, с. 203–220); проведена аналітична характеристика інноваційної активності вітчизняних машинобудівних підприємств (підрозділ 3.3, с. 220–239), виявлено диспропорції у структурі інноваційних зрушень машинобудівних підприємств (підрозділ 3.3, с. 230–235), в

результаті чого, зроблено висновок про потребу розвитку людського капіталу підприємства, знаходження нових форм організації методів виробництва та управління підприємством, спрямованих на ефективність діяльності та інноваційність розвитку промислового сектору.

У четвертому розділі «Методичний інструментарій оцінювання стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства» розглянуто методи оцінювання результативності діяльності підприємства (підрозділ 4.1, с. 250–254), обґрунтовано потребу удосконалення критеріальної системи показників (підрозділ 4.1, с. 266–268), запропоновано методичний інструментарій дослідження впливу людського капіталу на ринкову вартість підприємства (підрозділ 4.1, с. 254–256) на основі чого розраховано показник інтелектуалізації (додаток В-4); визначено теоретико-методологічний базис інтелектуалізації діяльності (підрозділ 4.2, с. 266–287) задля чого досліджено процеси інтелектуалізації на підприємстві в перебігу логічного зв'язку – «сфера формування – форми прояву – джерела інвестування – важелі – методи – показники та фактори ефективності» (підрозділ 4.2, с. 273–275), запропоновано модель експертної оцінки людського капіталу підприємства, який забезпечує процеси інтелектуалізації діяльності (підрозділ 4.2., рис. 4.4; с. 276–284); визначено значення соціальної складової у функціонування підприємства (підрозділ 4.3, с. 289–293), розроблено структурно-логічну модель трансформації підсистеми корпоративної культури до інноваційного типу (підрозділ 4.3, с. 304–309).

За обраною методологією і відповідно до фокусу дослідження, заключний розділ містить авторські пропозиції із забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства.

У п'ятому розділі «Організаційно-економічне забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства» запропоновано теоретико-методологічні підходи до формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкості економічного розвитку (підрозділ 5.1, с. 315–351); на основі процесно-орієнтованого підходу розроблено алгоритм управління організаційними перетвореннями (рис. 5.2); з метою оптимізації організаційних перетворень розроблено модель стратегічної інноваційної мережі підприємства (рис. 5.4) та на її основі запропоновано імітаційну модель оптимізації організаційних перетворень на підприємстві (підрозділ 5.2, с. 357–266); Розроблено стратегію управління людським капіталом підприємства в контексті становлення бізнес-лідерства (підрозділ 5.2, с. 366–372); удосконалено

науково-методичний підхід до економічних проваджень підвищення ділової активності суб'єктів господарювання (підрозділ 5.4, с. 378–398).

Запропоновані висновки і рекомендації логічно випливають із положень дисертаційної роботи. Таким чином, дисертація є завершеною науковою працею із логічною, цілісною композицією, науковим стилістичним наповненням та авторською манерою викладення матеріалу, а отримані результати дисертаційної роботи, сформульовані висновки та рекомендації є науково обґрунтованими, змістовними, логічними і забезпечують вирішення поставленої наукової проблеми

Наукова новизна, теоретична цінність та практична значущість отриманих результатів дослідження

Дисертація містить змістовні теоретичні положення, концепції та наукові викладки з науковою новизною, а також ряд науково-методичних положень та прикладних рекомендацій, що визначають внесок автора та відображають вирішення поставленої наукової проблеми. Серед найбільш вагомих результатів, що мають теоретичну, методологічну та практичну цінність, можна визначити наступні.

Теоретична значущість дисертації полягає у подальшому розвитку теорії стійкості, розвитку, бізнес-лідерства, людського капіталу підприємства, інтелектуалізації діяльності, а саме:

- вперше науково обґрунтовано теоретичний базис бізнес-лідерства підприємств з позиції економічного розвитку (с. 55–78), що надають можливість сформулювати методологічні положення забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства;

- наукові положення теорії економічного розвитку підприємств в частині систематизації неокласичного, інституціонального, ресурсного, еволюційного та системного підходів до визначення імперативів поведінки економічного агенту в умовах трансформаційних перетворень до економіки знань (с. 37-55), що надають можливість удосконалювати внутрішні регулюючі механізми розвитку у відповідь на зміни факторів зовнішнього середовища;

- удосконалено науково-методичний підхід до впровадження корпоративної культури інноваційного типу (с. 287–311), впровадження якого надає можливість створення нових/модифікованих інститутів, що формують корпоративний менталітет та забезпечують внутрішню атмосферу діяльності, яка сприяє ефективному застосуванню ключових компетенцій людського капіталу;

– удосконалено теоретико-методологічні підходи до формування організаційно-економічного механізму забезпечення стійкості економічного розвитку (с.315–351), надає можливість поєднати цілі підприємства з необхідними для їх реалізації ключовими компетенціями і динамічними здатностями та відтворюється у конкретних результатах діяльності машинобудівного підприємства;

– набуло подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат теорії розвитку в частині трактування понять: «бізнес-лідерство» (с. 59) «стійкий економічний розвиток підприємства» (с. 74) , «організаційна архітектоніка» (с. 166), що є підґрунтям для формування методологічного базису концепції забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства

– набули подальшого розвитку концептуальні підходи до забезпечення економічної стійкості підприємств в контексті положень теорії людського капіталу (с.78-91), що надають можливість, використовуючи сучасні методи управління, сформулювати імперативи розвитку суб'єктів господарювання;

Теоретичні положення дисертації використано у навчальному процесі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» під час підготовки та викладання дисциплін: «Економіка та організація виробництва» за програмами підготовки бакалаврів відповідного фахового спрямування (довідка № 59 від 06.11.2014 р.).

Методологічна та методична значущість дисертаційної роботи визначається розробленим комплексом методів, положень та процедур формування та реалізації механізму стійкого економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства. Наукова новизна цього значення є наступною:

– вперше запропоновано методологічні положення забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств (с. 128–162) , що надає можливість на основі синтезу теорії лідерства та методології управління людським капіталом сформулювати нове бачення щодо забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств;

– вперше розроблено методичне забезпечення оцінювання впливу людського капіталу на стійкість економічного розвитку підприємства (с. 243–266), яке надало можливість підтвердити гіпотезу про наявність прямої залежності між стійкістю економічного розвитку виробничо-господарської системи та ефективністю застосування ключових компетенцій людського капіталу;

– удосконалено методологічне підґрунтя дослідження стійкості економічного розвитку підприємства на засадах бізнес лідерства в контексті положень теорії людського капіталу та системної парадигми до структурування елементів організаційної архітектоники (с. 162-178), що надало можливість розробити методичний інструментарій управління організаційною архітектонікою, який описує етапи еволюції підприємства на основі інформації, бізнес-процесів, технологічних та кадрових змін, що необхідні для виконання обраної стратегії;

– методичний підхід до діагностики економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства (с. 183–239), надає можливість визначити ключові фактори та ризики, що перешкоджають становленню бізнес-лідерства вітчизняних машинобудівних підприємств;

– методичний інструментарій управління організаційною архітектонікою (с.351-378), що надає можливість сформувати оптимальну внутрішню структуру підприємства для забезпечення стійкості його економічного розвитку та отримання високих позицій на ринку

– науково-методичний підхід до економічних проваджень підвищення ділової активності суб'єктів господарювання (с.378–392), що надає можливість обґрунтувати методичне забезпечення оцінювання впливу людського капіталу на стратегію розвитку підприємства

Представлені у дисертаційній роботі наукові положення, висновки і рекомендації вирішують наукову проблему, базуються на сучасних теоретичних положеннях, є достатньо методологічно обґрунтованими, отриманими з методичного інструментарію, а також містять ряд результатів, які представлені в економічній науці вперше.

Наукове значення та практична значущість результатів дослідження

Наукове значення дисертаційної роботи Шевчук О.А. полягає у подальшому розвитку науково-методологічного забезпечення процесів стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства, зокрема:

– на теоретичному рівні: сформований понятійно-термінологічний апарат, визначено основні складові, що лежать в основі забезпечення стійкості економічного розвитку підприємств на засадах бізнес-лідерства; досліджено економічну сутність, природу та значення людського капіталу у забезпеченні стійкості, визначено фактори, засоби, способи забезпечення стійкості економічного розвитку та переваги становлення бізнес-лідерства підприємств на

ринку, розвинуто наукові уявлення про організаційну архітектуру та уточнено її визначення, обґрунтовано потребу застосування системного підходу до управління людським капіталом підприємства;

– на методологічному рівні: методологічні засади становлення бізнес-лідерства, концептуальні положення забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства, теоретико-методологічні підходи до організаційного забезпечення реалізації механізму формування бізнес-лідерства;

– на методичному та практичному рівні: методичний підхід щодо діагностики процесу забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства; методичне забезпечення оцінювання впливу людського капіталу на стійкість економічного розвитку підприємства, сформовано організаційно-економічний механізм забезпечення стійкості розвитку машинобудівних підприємств, розроблено методичний інструментарій управління організаційною архітектурою підприємства.

Цінність сформованої методології забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств полягає й у тому, що сформовані у ній теоретичні положення, науково-методологічні підходи і практичні рекомендації використано у практичній роботі: ПАТ «Стаханівський вагонобудівний завод» (довідка про впровадження № 2757/1 від 05.06.2014 р.); ДП «Науковий центр точного машинобудування» (довідка про впровадження № 336 від 06.11.2014 р.); ТОВ «Аеропракт» (довідка про впровадження вих. № 168 від 17.10.2014 р.); ТОВ «СЕРВІС КОМ» (довідка про впровадження вих. № 21 від 14 квітня 2021 р.); ТОВ «Тавріда Електрик Україна» (довідка про впровадження вих. № 08/2 від 18 травня 2021 р.); ТОВ «Техкопмлект» (довідка про впровадження вих. № 38 - 7 від 7 липня 2021 р.); ДП «ЗАВОД 410 ЦА» (довідка про впровадження вих. №113-3515 від 27 вересня 2021 р.); ДП «Івченко-Прогрес» (довідка про впровадження вих. №35/5630 а-13 від 28 вересня 2021 р.).

Повнота викладення наукових положень в опублікованих працях

Основні положення дисертації висвітлено у 54 працях, у тому числі 4 монографіях (з них: 3 одноосібних), у 34 фахових наукових виданнях (з них: 3 статті у журналах, що включені до наукометричних баз Scopus), 16 публікацій – у збірниках матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 98,3 друк. арк., з яких особисто автору належить – 78,15 друк. арк.

Характер видань і зміст опублікованих наукових праць відповідають вимогам ДАК МОН України, пропонованим для повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). З праць, які опубліковані у співавторстві, використано у роботі тільки ті положення, які є результатами досліджень здобувача. Матеріали дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук не використовувались. Загалом якість та кількість і обсяг публікацій відповідають вимогам щодо опублікування результатів дослідження дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Відповідність автореферату змісту дисертації

Автореферат дисертації повністю відповідає змісту дисертації. Текст автореферату викладено лаконічно, логічно, який повністю відображає наукову новизну та результати дослідження. Дисертація та автореферат побудовано відповідно до усіх складових чинних вимог, у тому числі за змістом та оформленням. Виклад матеріалу відповідає і опублікованим автором науковим публікаціям.

Автореферат дисертації за своїм змістом ідентично відображає основні положення, висновки та пропозиції дисертації.

Основні дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Не применшуючи вагомість, значущість достатньо високого теоретичного, методологічного, методико-прикладного рівня дисертаційної роботи. Доречно визначити окремі недоліки, неточності та дискусійні питання, що дають змогу висловити з цього приводу наступні зауваження та побажання:

1. автор належним чином здійснив узагальнення наукових підходів, що відіграють вагому роль у формуванні імперативів розвитку підприємства (розділ 1.1), виділивши у зазначеному контексті еволюційний, ресурсний, системний підходи. При цьому, важливо було б більше уваги приділити систематизації особливостей наукової думки щодо синергетичного підходу у контексті еволюції наукових шкіл, що у роботі носить епізодичний характер;

2. природно, що розглядаючи забезпечення стійкості економічного розвитку підприємства, автор оперує поняттям «людський капітал (розділ 1.3), який розглядає з позиції ключових компетенцій, що забезпечують

функціонування підприємства. Проте, сутність людського капіталу підприємства окреслено недостатньо, зокрема відсутнє порівняння людського капіталу з економічним, немає чіткої позиції автора щодо уточнення цієї дефініції в контексті даного дослідження;

3. за результатами проведеного дослідження інноваційної діяльності машинобудівних підприємств, автор акцентує увагу на недостатньому рівні фінансової підтримки з боку держави (с. 233). Разом з тим, виграшним було б дослідження статистичної складової зазначеного процесу у контексті бюджетного фінансування, пільгового оподаткування та кредитування, дотацій, спрямованих у галузь машинобудування. Це в більшій мірі забезпечило б об'єктивність представлених результатів щодо державного сприяння інноваційного розвитку підприємств машинобудування, враховуючи комплексний характер фінансової допомоги;

4. в рамках дослідження сучасного стану розвитку машинобудівної галузі (підрозділ 4.2), було б доцільно відобразити світовий досвід та тенденції розвитку машинобудівних підприємств в різних умовах господарювання, як передумову та пояснення отриманих результатів;

5. в дисертаційному дослідженні запропоновано формування на підприємствах корпоративної культури інноваційного типу в кореляції з ключовими факторами успіху (п.4.3.), що є доцільним в контексті формування ціннісних орієнтирів підприємства для досягнення цілей стійкого розвитку на засадах бізнес-лідерства. Науковий інтерес викликають і пропозиції автора щодо послідовності «логічно узгоджених етапів формування корпоративної культури інноваційного типу, що мають бути інтегровані в загальну систему управління людським капіталом підприємства та його соціальним розвитком на основі процесного підходу» (рс. 4.5, с. 306). Проте, на наш погляд доцільним було б більш конкретизовано окреслити можливість отримання економічних результатів від упровадження запропонованого підходу;

6. всі дослідження, які проводить автор у дисертаційній роботі, що відносяться до інструментарію управління організаційною архітектонікою (с. 357–378), ґрунтуються на системному та процесно-орієнтованому підходах, передбачають комплексну оцінку ефективності діяльності людського капіталу та надають можливість сформувати оптимальну внутрішню структуру машинобудівного підприємства для забезпечення стійкості його економічного розвитку на засадах бізнес-лідерства. Проте автор не достатньо переконливо показав діапазон та широту застосування запропонованого інструментарію для промислових підприємств в цілому;

7. автор у своєму дисертаційному дослідженні звертається до прогнозування інвестицій у людський капітал підприємства для підвищення його ділової активності, пропонує відповідний науково-методичний підхід (с. 379-387), в основу якого покладено взаємозв'язок між показниками інтелектуалізації діяльності у взаємодіючих підсистемах та стратегією його розвитку, при цьому, доказова база застосування отриманих результатів вимагає подальшого дослідження.

Висловлені зауваження та дискусійні положення не знижують загальне позитивне враження від дисертації як вагомого, довершеного наукового доробку, що має теоретико-методологічну цінність та практичне значення.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

Тематика представлена до захисту дисертаційної роботи відповідає спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) та профілю спеціалізованої вченої ради Д26.002.23 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 року зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 року, № 1159 від 30.12.2015 року, № 567 від 27.07.2016 року, а саме пунктам 9, 10, 12, 13, 14: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису, містить науково обґрунтовані результати та наукові положення, її зміст свідчить про особистий внесок здобувача в науку; містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливу наукову проблему; її основні наукові результати опубліковано в наукових працях, в тому числі в монографії, статтях у наукових фахових виданнях України, внесених до наукометричних баз, матеріали дисертації апробовано на наукових конференціях; дисертація супроводжується окремим, належним чином оформленим відповідно до вимог авторефератом; здобувачем відзначено особистий внесок тих наукових праць, які опубліковано у співавторстві, використані матеріали інших авторів мають посилання на джерело.

Автореферат дисертації за всіма ознаками відповідає встановленим вимогам та відображає результати дослідження, що викладені та обґрунтовані в дисертації.

Загальний висновок

За змістом та якістю теоретичних, методологічних та методичних розробок дисертація відповідає рівню наукових робіт на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук, є самостійним результатом досліджень здобувача. Автореферат дисертації у достатній мірі розкриває основні її положення та висновки, відображаючи структуру та логіку дослідження. Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішено з використанням сучасних методів наукового дослідження. Ретельний аналіз дисертаційної роботи, наукових праць та автореферату дає підстави стверджувати, що отримані наукові результати належать автору, є достатньою обґрунтовані та аргументовані. Робота містить наукову новизну та практичні рекомендації, які є важливими для використання у функціонуванні машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства, що підтверджено їх впровадженням. Висновки обґрунтовані.

Дисертація відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24.07.2013 року (зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 року, № 1159 від 30.12.2015 року, № 567 від 27.07.2016 року, №943 від 20.11.2019 року; №607 від 15.07.2020 року).

Зазначене дозволяє зробити висновок про те, що автор дисертаційної роботи «Методологія забезпечення стійкості економічного розвитку машинобудівних підприємств на засадах бізнес-лідерства» – Шевчук Олена Анатоліївна – заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

директор ННІ менеджменту та підприємництва
Державного університету телекомунікацій,
доктор економічних наук, професор

О. Є. ГУДЗЬ

*Фірма
Завіряю*

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ ДУТ
С.М. ЛЬВОВСЬКИЙ